

Конкретни предложения за изменения и допълнения на чл.284, чл.357 и чл.358 от Наказателния кодекс

I. Чл.284 се отменя:

Мотиви:

Наличието на наказателна отговорност за разгласяване на информация, свързана с изисквания за професионална етика¹, неизвършване на нелоялна конкуренция, запазване на ефективността, независимостта и безпристрастността при вземане на административно решение, е непропорционално тежка санкция. В законодателството ни е възприето, че в тези случаи са налице дисциплинарни нарушения - чл.187, ал.8 от Кодекса на труда; чл.89, ал.2, т.1 вр. с чл.25 от Закона за държавния служител, които съответно се санкционират с дисциплинарни наказания, предвидени в тези закони. В разпоредбите на чл.117 – 134 от Закона за защита на класифицираната информация са предвидени съответни административни наказания за административни нарушения като неприлагане изискванията за защита на класифицираната информация, неуведомяване на ДКСИ за нерегламентиран достъп, неотговаряне за защитата на класифицираната информация – чл.17 от ЗЗКИ, незащитаване от служителите в организационните единици – чл.18 от ЗЗКИ или от други лица, получили разрешение за достъп – чл.19 от ЗЗКИ на информацията от нерегламентиран достъп и т.н. При извършване на някои от тези нарушения се предвижда санкция глоба в размер до 20 000 лв. /чл.117, ал.1 от ЗЗКИ/, като в останалите случаи също са предвидени съответни на нарушенията административни наказания. При това трябва да се има предвид, че в голяма част от тези случаи става дума и за действия или бездействия относно държавна тайна или чуждестранна класифицирана информация.

По времето на изготвянето на проекта за Закон за защита на класифицираната информация експертите от Национална служба “Сигурност” към МВР, натоварени с неговото изготвяне изразяваха колебание по време на срещите, консултациите и дискусиите с представители на Програма Достъп до информация относно това дали изобщо е необходимо понятието “служебна тайна” да попада в обхвата на класифицираната информация. В крайна сметка се прие, че обособяването на уредбата на служебната тайна в отделно законодателство би довело до нереформирането на този правен институт още за неопределено време. Това беше причината тя да попада в обхвата на класифицираната информация, а не допускането, че по значимост нейното неразгласяване се равнява на това на държавната тайна. Обратно – късият срок на нейната защита – 2г. /чл.34, ал.1, т.4 от ЗЗКИ/, липсата на процедури по издаване на разрешение за работа с такава информация и на проучване за надеждност на лицата, работещи с нея, показват много по-ниска степен на обществена опасност при нейното разгласяване в сравнение с държавната тайна. Трябва да се има предвид и обстоятелството, че случаите на разкриване на служебна тайна в обществен интерес са потенциално по-широк кръг от случаите на разкриване на държавна тайна в обществен интерес. В този кръг попадат одиторските доклади на органите на АДВФК, вероятно информация от одитните доклади на Сметната палата, обобщените данни за хигиенно-санитарното и епидемиологичното състояние, за масовите заболявания и

¹ Вж. напр. Етичен кодекс на вътрешните одитори в АДВФК – www.advfk.minfin.bg

отравяния с храна на военнослужещи /р.2, т.31 от Списъка на МО, одобрен със Заповед I ОХ-420/ 8.07.03г. на министъра на отбраната/, регистърът на имотите – частна държавна собственост, в МО /р.1, т.38 от същия Списък и др. При положение, че АДВФК и Сметната палата действат, ръководени от прогласен от законите принцип на публичност и прозрачност, а недостъпността на посочените категории в МО, както и други от същия списък, е със съмнителна законосъобразност, става ясно защо в тези, както и в много подобни случаи е налице честа колизия между правото да се търси, получава и разпространява информация, вкл. с цел превенция на корупцията, и защитената тайна, която колизия не следва да се разрешава на полето на наказателното право.

II. В чл.357 се правят следните изменения и допълнения:

1. Ал.1 се изменя така:

- (1) Който в нарушение на установените правила разгласи информация, класифицирана в съответствие с изискванията на Закона за защита на класифицираната информация като държавна тайна или чуждестранна класифицирана информация чрез маркиране с гриф за сигурност, която му е била поверена или станала известна по служба, като съзнава, че от това може да последват трудно поправими или големи вреди за националната сигурност или конституционно защитения ред на Република България, се наказва /предлагаме наказанието да бъде глоба, лишаване от право да заема определена държавна или обществена длъжност, поправителен труд, /.

Мотиви:

С приемането на ЗЗКИ основният акцент се поставя върху стриктното спазване на процедурата по маркиране на документ, материал с гриф за сигурност, която за първи път се урежда детайлно в закона и правилника за прилагането му. С оглед определенията на нивата на класификация в чл.28, ал.2 считаме за правилно да се употреби изразът “труднопоправими или големи вреди”, защото е употребен за определяне на нивото на класификация, съответстващо на гриф “секретно”. Считаме за непропорционално да се предвижда наказателна отговорност за разгласяване на информация, маркирана с гриф “поверително” – тези случаи са с една по-ниска степен на обществена опасност, информацията при тях е недостъпна за обществото за период от 5 години. Естествено информацията, свързана непосредствено с националната сигурност и конституционно защитения ред, не попада тук, а в по-високите нива на класификация, които предполагат и по-висока защита. Разгласяването на такава информация е достатъчно да бъде санкционирано с посочените по-горе дисциплинарни или административно-наказателни санкции, още повече, че последните са доста високи по размер и надвишават максимума на редица наказания глоба, уредени в особената част на Наказателния кодекс.

Трябва да се има предвид и възможността отново да има сблъсък между правото на обществото да знае и ограниченията на това право. Тук попада например случаят с договора, сключен между министъра на финансите и фирмата “Краун Ейджънтс”, за който е съмнително, че необходимостта да бъде запазен в тайна надвишава обществения интерес от узнаването му. Що се отнася до посочените в ЗЗКИ защитени интереси, свързани с отбраната и външната политика, за нас

няма съмнение, че те са защитени само в степента и обхвата, в която попадат в категорията на националната сигурност – това следва пряко от факта, че те не са отделно изброени в чл.41, ал.1, изр.2 от Конституцията.

2. Ал.2 се изменя така:

- (2) За деяние по ал.1, при което разгласената информация е класифицирана чрез маркиране с гриф за сигурност “строго секретно” и са настъпили или е налице непосредствена опасност да настъпят непоправими или изключително тежки вреди за националната сигурност, наказанието е / лишаване от право да се заема определена държавна или обществена длъжност, поправителен труд или лишаване от свобода /.

Мотиви:

Терминологично описанието на вредите в предлагания от нас вариант съответства точно на най-високото ниво за сигурност - “строго секретно”, дефинирано в чл.28, ал.2, т.1 от ЗЗКИ. Смыслът на квалифицирания състав е да предвижда по-висока санкция съответно за деяние с по-висока степен на обществена опасност. Това съответства и на логиката, която законодателят е следвал в настоящата уредба, само че това е било във време, когато е липсвала нормативно уредена дефиниция на най-високата степен на сигурност. Що се отнася до опасността, тя трябва да бъде определена като непосредствена с цел да се избегне максимално възможността за субективизъм при преценката за нейното наличие.

3. Настояваме предлаганата в проекта ал.3 да не се приема. Създава се нова ал.3:

- (3) Деецът не се наказва, когато е действал в обществен интерес и значимостта на узнаването на информацията по ал.1 и 2 от обществото надвишава настъпилите за правнозащитения интерес вреди.

Мотиви:

Необходимостта да бъдат изключени от кръга на лицата, които подлежат на наказателна отговорност за разгласяване на държавна тайна условно наречените трети лица – които нямат задължения във връзка с пазенето на тази информация, е подробно аргументирана в отделните становища, изпратени до Народното събрание. Същото се отнася и до необходимостта от въвеждане на текстове в Наказателния кодекс, които предвиждат защита на служителите, действали в обществен интерес.

III. В чл.358 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал.3:

- (3) С наказанието по ал. 2 се наказва и онзи, който с цел да увреди националната сигурност или конституционно установения ред на Република България пропусне да класифицира информация чрез маркиране с гриф за сигурност и от това са последвали непоправими или изключително тежки вреди за тези правнозащитени интереси.

Мотиви:

По начало този текст в предложената понастоящем в Народното събрание редакция е неприемлив. Трябва да се отчете факта, че съгласно чл.25 и чл.31 от ЗЗКИ служителят трябва да извършва конкретна преценка на вредата или опасността от вреда за защитения интерес, а не автоматично да засекретява информация. Това нововъведение в ЗЗКИ е следствие от възприемането на подхода към ограниченията на правото на достъп до информация, уреден в чл.10, ал.2 от Европейската конвенция за правата на човека и в чл.4 от Препоръка 2/ 2002г. на Комитета на министрите на Съвета на Европа. Служителят не трябва да бъде наказван, ако след преценка законосъобразно стигне до извода, че не са налице изискванията на ЗЗКИ за класифициране на дадена информация. За да се избегне такава несправедлива и накърняваща свободата на словото и информацията санкция, следва да се въведе наказуемост единствено в случаите на доказване на цел у дееца да се постигне обществено опасния резултат. Трябва да подчертаем, че дори и предлаганата от нас редакция не ни се струва достатъчно прецизна в това отношение.

2. Създава се нова ал.4:

(3) С наказанието по ал. 2 се наказва и онзи, който с цел да прикрие незаконни действия или бездействия на държавни органи или служители от техните администрации, класифицира информация чрез маркиране с гриф за сигурност в нарушение на Закона за защита на класифицираната информация.

Мотиви:

Не виждаме никакво основание посегателствата спрямо конституционното право да се търси, получава и разпространява информация да се останат напълно ненаказуеми. Докато за всички случаи на разгласяване на служебна, държавна тайна или чуждестранна класифицирана информация са налице най-малкото сериозни дисциплинарни и административни санкции, отделно от углавните, за умишленото засекретяване не се предвижда дори най-леката по вид от кой да е род санкция. Това свидетелства за приоритетно отношение към секретността, вместо към прозрачността и откритостта.

IV. Настояваме за съставите, за които не предлагаме друг вид наказания, наказанието лишаване от свобода да бъде по възможност намалено, но в краен случай да остане предвиденото от настоящата редакция на Наказателния кодекс.

Мотиви:

Мотивите са подробно изложени в представените в Народното събрание становища, но накратко те се изразяват в следното. Недопустимо е в едно общество, в което приоритет е прозрачността и откритостта, наказанията за разгласяване на информация да са по-високи в сравнение с наказанията, предвидени в едно общество, в което приоритет е секретността. Наказанията са непропорционални спрямо деянията, както и спрямо наказанията, предвидени в Наказателни кодекс за различни други общественоопасни деяния.

С уважение: